

Toen 't licht werd

't Is druk op het atelier, nu de kerstdagen op komst zijn. Onafgebroken komen de orders binnen. De rij japonnen, die onder handen genomen moet worden, groeit onrustbarend! Dat wordt vandaag of morgen overwerken, denkt Ingena de Winter. Ze weet dat uit ervaring. Pas als de hoofdjuffrouw ziet, dat het werk vast en zeker niet klaar kan komen, neemt ze niets meer aan. Maar dat gebeurt niet gauw, ze wijzen in de winkel niet graag goede klanten terug, wat natuurlijk te begrijpen is.

Ingena heeft al uren-lang hard gewerkt, ze is moe van het ingespannen turen op het fijne werk. Ze behoort tot de geroutineerden van het personeel, met veel dienstjaren, die het vak door en door kennen. Ze is gewend om de prachtigste japonnen op haar schoot te hebben. Zijden japonnen en japonnen van velour chiffon, die zo fraai kleden.

Er was een tijd, dat ze die mooie kleren kon bewonderen, dat ze bij een chic avondtoilet droomde van het feest, waar de dame die dit dragen moest, heen ging. Ze had kinderlijk verrukt de kostbare kledij betast en onder het werken een wonderlijke schroom gevoeld. De schroom van de mindere, die tegen de meerdere opzag. In gedachten had ze vaak die feesten meegemaakt, zó intens, dat ze plotseling ontuchtend tot de werkelijkheid terug keerde. Hoe nietig voelde ze dan zichzelf, hoe onbelangrijk! Ze was maar een schepseltje, dat japonnen passend mocht maken, zonder dat ze zelfs een glimpje te zien kreeg van de rijke dames, die hun kostbare toiletten aan haar toevertrouwden. Voor hen bestond ze niet, was ze niets anders dan een onmisbaar werktuig, een deel van de machine, waaraan ze maanden, ja zelfs jaren al voortjakterde in dezelfde regelmaat. Was het wonder dat de mooie droom door de tijd vanzelf wegbleef? Dat het haar tenslotte onverschillig liet, welk werk ze onder handen kreeg? Ze kwam zelden meer onder de indruk van het een en ander. Alleen de hoeveelheid kon haar nog beroeren.

Nu ook, geregeld als de deur open gaat, kijkt ze op. Alweer meer werk, denkt ze,

er schijnt weer geen eind aan te komen. Ze hoort het geklik van de haak tegen de stalen roe, waarop het kledingstuk gehangen wordt. Ze zegt niets, zucht alleen even heel diep. Wat is ze toch ontzettend moe vandaag. De gedachten aan de komende kerstdagen, maakt haar zelfs niet vrolijker. Voor haar schijnt de vreugde van het kerstfeest van geen betekenis, het dringt althans niet tot haar door. Ze weet alleen dat ze slapen wil, slapen tot ze uitgerust is, en dan?.....

Ze kan er niet verder over doordenken, want de coupeuse roept haar.

„Juffrouw de Winter?”

„Jawel, ik kom” zegt ze. Haastig staat ze op, werpt het werk, waar ze aan bezig is, op de tafel.

„k Heb u geroepen, omdat ik haastwerk heb. U kunt dat, waaraan u bezig bent, eerst wel afmaken, maar daarna neemt u allereerst dit toilet onderhanden. Er is heel wat aan te doen, u kunt wel zien wat. De schouders inkorten, taille smaller en de garnering moet vervangen worden.”

Ingena knikt. Koel keurend bekijkt ze het kledingstuk. Ze vindt ook wel dat het zilver galon mooier afsteekt tegen de matblauwe tint van het avondtoilet, dan de bonte pompeuze corsage. De keuze verraadde de verfijnde smaak van de koopster! Na deze opdracht gaat ze weer naar haar plaats. Om haar heen is het geroezemoes van de meisjes. Onafgebroken ratelen de machines, ze worden electrisch gedreven, ze moeten voort of ze willen of niet!

Ingena zit even roerloos, ze drukt haar klamme hand tegen haar moede hoofd... „Waarom naait u niet juffrouw De Winter, bent u niet wel?”

Ze kijkt dadelijk op: „'t Is niets.” mompelt ze verlegen.

Dat je toch nooit eens een ogenblik uitrusten kon, altijd dat jachterige gedoe. Wrevelig trekt ze de stof onder de machine vandaan. Knap, de draad breekt. Nu moet ze weer inogen. Ze bukt zich, maar haar hand beeft, ze kan de draad niet in de naald krijgen. Ze knipt de punt weg, probeert het dan nog eens. Het lukt, rrrt, de machine raast weer voort, voort!

Als het eindelijk tijd is, rijst ze half wezenloos overeind, haar taak is voor vandaag afgelopen. Ginnegappend verlaten enkele meisjes het atelier, het zijn vriendinnen, die elkaar gauw wat prettigs moeten vertellen. Niemand is er die zich om haar bekommert, op haar wacht er niet een. Misschien is het haar eigen schuld, ze weet het niet. Verdiept er zich ook niet in, vlug trekt ze haar mantel aan en sjokt de straat op.

Ze moet dadelijk naar huis, moeder zit ook de hele dag alleen, ze wordt oud en kan al het werk niet meer doen. Ingena helpt haar 's avonds, ze leven ook grotendeels van haar inkomen. Geen van de andere zusters en broers bekommeren zich daarom, het gaat goed, dus waarom zouden ze! Ze verwijt hun niets, ze heeft alles aanvaard, zoals het door de jaren geworden is..... Thuis, waar ze alleen met moeder achterbleef en op 't atelier, waar jonge krachten de ouderen vervingen. Meisjes, waar ze zich niet gemakkelijk bij aanpassen kon, voor wie zij de juffrouw werd, waar ze tegen opzagen!

Daar gingen jaren overheen, ongemerkt. Totdat ze zich bewust werd, wat er rond haar gebeurd was en ze haar vereenzaming ging voelen. Ze had dagen dat ze die gedachten eenvoudig niet verdragen kon. Dan kneep ze haar handen ineen van pijn, radeloos keken haar ogen, tot ze door tranen verduisterden. Maar haar gezicht bleef als een masker en niemand vermoedde achter dit mom dit diep bewogen leven.....

Ze rept zich voort door de drukke stad. De Westersingel baadt in een zee van licht, rood, groen, geel en paars, alle kleuren wemelen doorelkaar. Trams schuren bonkend over de rails voorbij. Het is op een van de drukste uren van de dag, aan het verkeer schijnt geen eind te komen. Op een kruispunt moet ze wachten in de lange file van het verkeer, dat opgehouden wordt tot de verkeersagent van rood licht, groen maakt. Dan mag ze haar weg vervolgen. Ze passeert een bioscoop, „Kerstmatinee” staat op het programma aangegeven. Ze moet dat aldoor zachtjes nazeggen, dat woord. Ze glimlacht ironisch en denkt aan het kerstprogramma dat daar afgedraaid zal worden. Ze weet dat wel zo'n beetje, ze is niet voor niets een kind uit een grote stad! Jaren geleden is ze er eens met een paar

meisjes heengegaan, nog herinnert ze zich de weeë sentimentele liedjes die daar gezongen werden, door een zeer gedecoleerd mens. Ze had er eerlijk van gegruwd,... toen! Nu is er een andere gedachte, die haar tegenzin overstemt. 't Is daar tenminste nog, bij mij is 't weg, miert het door haar hoofd, bij mij is 't helemaal weg!

Dan krijgt ze een gek plan, een dwaze gedachte zweept haar op! Ze wil ook kerstfeest vieren, ze gaat naar die bioscoop, naar dat kerstmatinee! Ze tart haar geweten, dat tegen spreekt. Zij hoort daar immers niet! Maar ze lacht hardop, zodat voorbijgangers haar aankijken. Wat doet dat ertoe! Hoort zij daar niet, waar dan? De kerk, och, daar is ze al zo dikwijls geweest, ze komt er altijd even koud vandaan! Dat ligt natuurlijk ook aan haar, welja! Alles ligt aan haar.....

Ze is de straten doorgelopen, kalmer opeens. Haar besluit staat vast, jaren heeft ze het met God geprobeerd, nu wil ze het eens zonder Hem stellen. Kalm cynisch overweegt ze dat: zonder God, hoe zou dat zijn?..... Ze overziet de omvang van haar bittere gedachten niet. 't Is maar goed dat ze dicht bij huis is. Ze loopt de trap op, op de derde etage moet ze wezen. Ze weet precies hoeveel treden dat is, zesendertig, onbewust begint ze vaak te tellen.

Moeder zit bij de schemerlamp in de hoek van de kamer. „Dag Ingena, je bent laat, niet?” groet ze vriendelijk.

„Vindt u, 'k heb een eindje omgelopen. U moet maar niet vreemd opkijken als ik morgenavond soms helemaal niet kom. 't Kan zijn dat we dan blijven overwerken.”

„Jammer kind. Willen we nu eerst gaan eten? 'k Heb zo goed als het ging vast de boterhammen gesneden, zie je?”

Ingena antwoordt niet, ze kijkt met tegenzin naar haar bordje, dat klaar staat, met de scheefgesneden brokken erop. Moeder kan het niet, met haar rheumatische handen. Ze moest er liever afblijven. Maar hoe kan ze dat nu zeggen. Die handen van moeder alleen zijn al een aanklacht. Ze zijn pezig en verwrongen en liggen als dorre dingen in haar schoot. Elke arbeid die daarmee nog verricht wordt, kost dubbele inspanning, weet ze.

„Wat ben je toch stil tegenwoordig,” merkt haar moeder op. Ze zit tegenover haar en kijkt haar dochter onderzoekend

aan. 'k Vind dat je wit ziet ook. Er scheelt jou toch niks, je moest veel meer de buitenlucht in!"

„Och!"... Dit ene woord ontvalt Ingena slechts. Maar er is zoiets moedeloos en onverschilligs in dit simpele gebaar, dat haar moeder ervan schrikt. Ze vraagt zich ongerust af, hoe haar jongste zo geworden is. Ze leven zo dicht bij elkaar elke dag en toch kan ze haar innerlijk niet doorgronden. 't Is of ze bij Ingena tegen een muur praat. Nooit speurt ze bewogenheid, nooit behoefte aan vertrouwen. Hoe houdt ze het uit! Waarom heeft ze geen vriendin en waarom lacht ze nooit meer? Met deze vragen pijnigt de oude vrouw zich af, ze merkt nieteens dat Ingena na het eten niet dankt, zo vervult haar deze zorg. Ze kan er ook niets aan doen, dat het in de loop van de avond er niet beter op wordt. Ingena is niet te benaderen! —

Het gaat wel zoals Ingena heeft vermoed, de volgende dag moet er overgewerkt worden tot half acht. Ze krijgt een half uur rust om haar boterhammen op te eten en een glas melk te drinken. Dan zet ze haar werk weer in hetzelfde tempo voort! Ze hoort ternauwernood het mopperen van haar collega's, ieder die zich rekenschap gegeven had van de drukte der laatste dagen, had het kunnen begrijpen. En nu behoeven ze heus niet zo kwasi verontwaardigd te doen, denkt ze geïrriteerd.

Wanneer ze om half acht van 't atelier komt, moet ze van duizeligheid haar ogen sluiten. In haar oren zoemen de machines nog na, treiterend en vermoeiend. Ze draaft voor een winkel om tot rust te kunnen komen. Niemand kan uiterlijk aan haar zien, dat ze innerlijk strijdt. Zou ze nu naar de bios gaan of niet! vraagt ze zich zelve voor de zooveelste keer af. Ze voelt weer de zekerheid, daar niet te horen, het daar niet te moeten zoeken. Maar ze is opstandig, ze wil nu eenmaal handelen tegen beter weten in.

Plotseling keert ze om en gaat recht op haar doel af. Er is iets onverschilligs, brutaals in haar houding, wanneer ze voor het loket staat en een toegangsbevijs koopt. In de schemerige bioscoopzaal laat ze zich de weg wijzen naar een plaats. Zachte muziek doortrilt de ruimte, de voorstelling is nog niet begonnen. Normaal denken kan ze niet, onstuimig

jaagt haar hart, schichtig kijkt ze naar de binnenkomende bezoekers, die langzamerhand de zaal geheel vullen. Met een zucht van verlichting ziet ze eindelijk het scherm wijken, het journaal neemt een aanvang. Dan volgt het wereldoverzicht betreffende sport en politiek en ter afwisseling een koddig tekenfilmpje. Hierna komt het aangekondigde kerstprogramma.

Ingena gaat er voor zitten. Nu komt 't, denkt ze. Er verschijnt een dame op het toneel, ze buigt vorstelijk enkele malen. Het publiek begint te klappen nog voor ze iets ten beste gegeven heeft. Ingena kijkt kritisch toe, haar aandacht valt vanzelf op de avondjapon. Hij is donkerpaars van kleur en heeft tule mouwen, ziet ze. Dat ding kent ze, die is bij hen uit de zaak vandaan. Geen dure was het, dat lijkt wel zo uit de verte, maar daar moet je vakkennis voor hebben om dat te kunnen constateren... Met gevoelvolle stem wordt een kerstnummertje voorgedragen. Dan volgen een paar liedjes, natuurlijk van een joods jongetje en van een doodongelukkig gezin en een soldaat aan de grenzen! Maar het is alles zo leeg, het hele repertoire is gebaseerd op stemming, anders niet.

Hetzelfde lamledige gevoel van jaren terug overvalt Ingena weer. Ze kan van dat soort liederen niets meer horen, midden onder het volgende nummer, staat ze op en holt de zaal uit. Het laatste refrein volgt haar na: „En buiten daar zongen de menschen hun lied, Vrede op aarde en Heilige nacht..."

Wáárom vrede op aarde en heilige nacht, ja wáárom! Daar geven ze geen antwoord op, daar moet je niet voor in een bioscoop wezen, wijst ze zichzelf terecht. Doodongelukkig sliffert ze voort langs de straat. De winkels zijn nog open, overal straalt het volle licht uit de etalages naar buiten. Maar Ingena's hart is donker. Ze is haar evenwicht kwijt! Zal ze dat nog eens terug vinden?

Diezelfde nacht wordt ze wakker met een felle pijn, het lijkt of haar lichaam inwendig uit elkaar gerukt wordt. Ze kreunt, gooit zich jammerend om en om. Maar het wil niet overgaan, integendeel, telkens heviger komen de krampen terug. Moeder is dadelijk op haar geschrei naar boven gekomen, nu zit ze bij haar bed en weet niet wat te doen. Zal ze de dokter

laten halen? 't Is middernacht en wie zal haar willen helpen. Maar er moet wat gedaan worden, zo kan ze het niet langer aanzien. Voorzichtig gaat ze de twee trappen af, dan staat ze op de tweede etage.

Op dat moment steekt een van de buren z'n hoofd om de hoek van de deur.

„Kan ik je soms van dienst zijn juffrouw, ik hoorde zo hard schreeuwen, je hebt zeker een zieke?”

„Ja man, me dochter. Als u de dokter halen wil, graag!”

„Met genoeg, binnen de kortst mogelijke tijd is hij bij je hoor!”

Ze knikt, is te verward om voor deze hulp te bedanken. Dan gaat ze terug naar boven, om te wachten.....

De dokter is spoedig bij Ingena. Het onderzoek duurt niet lang.

„Een acuut geval van blinde darm, moet dadelijk geopereerd worden!” constateert de dokter. „k Zal de ziekenauto bellen, dan is hij gauw hier.”

Met grote sprongen snelt hij de trap af, de twee vrouwen met deze overrompelende tijding achterlatend. — —

Als Ingena uit de narcose bijkomt, weet ze nergens meer van. Een zuster buigt zich over haar heen.

„Zo, ben je wakker”, hoort ze haar zachtjes zeggen.

Vreemd verwonderd lichten haar ogen op, langzaam keren haar gedachten terug, begint ze zich alles te herinneren. Ze heeft ook ergens pijn, een wond trekt, het geeft een naar misselijk gevoel. Als de zuster weer bij haar komt, houdt ze even haar arm vast.

„Is 't goed gegaan?” vraagt ze fluisterend.

„Ja hoor, de operatie is prachtig gelukt, over een dag of twaalf hopen we je beter te hebben”, zegt ze bemoedigend. Ze glimlacht haar nog eens hartelijk toe en gaat dan bij een tafeltje wat zitten schrijven.

Een dag of twaalf, denkt Ingena, dan was 't Kerstfeest voorbij en nieuwjaar, dan was 't al Januari! Hoe langer ze zo stil ligt, hoe meer ze opmerkt. Het is nacht, het is stil en schemerig in de zaal. alleen bij de zuster brandt een lamp. Ze hoort een patiënt kuchen, over de gang naderen zachte voetstappen. Het is de hoofdzuster die binnenkomt om te con-

troleren. Er wordt zacht fluisterend gepraat, ze vangt brokstukken van zinnen op. Maar als de hoofdzuster zich na een poosje over haar heenbuigt, is ze weer ingeslapen.

Het is een vreemd wakker worden de volgende dag. Het scherm, dat rond haar ledikant heeft gestaan, is weggehaald, ze kan nu de hele zaal overzien. Op een tafel in het midden prijkt een grote kerstboom, beladen met pakjes en glanzende tooi. Ze moet er aldoor bewogen naar kijken! Ze weet niet waarom die boom haar zoo week maakt, dat de tranen haar in de ogen komen. Iedereen is hier zo vriendelijk voor haar, ze wordt met zoveel zachtheid geholpen. En ze mag daar maar liggen en ongestoord dromen.....

's Middags is er bezoekuur; er komt ook bezoek voor haar, moeder en twee van haar getrouwde zusters, die elkaar om de andere afwisselen. Ze krijgt bloemen en fruit en ze proberen haar aan 't praten te krijgen, wat maar matig gelukt. Ze vertellen dat het kerstfeest is en dat ze het jammer vinden dat ze daar nu liggen moet deze dagen..... Maar 't is gek, deze woorden beroeren Ingena niet. Zodra de visite weg is, weet ze zich er niets meer van te herinneren!

Het wordt donker, en dan komt het sprookje, de kerstboom mag branden! Beneden, in de hal van het grote gebouw, staat een zangkoortje liederen te zingen, het klinkt ontroerend teer en zuiver, Ingena's hart huivert onder al die emoties. Ze verlangt plotseling, het kerst-evangelie te mogen horen, misschien komt er straks iemand vertellen, ze hoopt het. En ja, een jonge dominee komt binnen, hij geeft alle patiënten een hand, gaat dan bij de kerstboom staan en begint te spreken.

Het is doodstil in de zaal, 't lijkt wel of ze allen de kerstgeschiedenis vanavond voor het eerst horen. Die jonge dominee houdt hen allen zo zuiver Gods liefde voor. Hij zegt: Gods wegen zijn vaak wonderlijk en niet te begrijpen. Maar het wezen Gods kunnen wij op het kerstfeest het beste verstaan. Want daar in de kribbe van Bethlehem, ligt Zijn Zoon, waarin de Vader aan de mensen het beste gaf, dat Hij had. Hij vroeg niet of we het waard waren, Hij gaf in Zijn grote liefde de schuldeloze voor de schuldigen..... Ziet hoe grote liefde u de Vader gegeven heeft.”.....

Na deze woorden wordt er een tractatie uitgereikt en iedere patiënt krijgt een pakketje van de boom. Het zijn alle kleine snuisterijtjes, meestentijds door de zusters vervaardigd in hun vrije tijd. Ingena krijgt een aardig kalendertje; op het fond staat een klein meisje afgebeeld, ze houdt een lantaarntje omhoog in haar beide handen. „Laat uw licht also schijnen voor de mensen” staat er onder geschreven.

Ze moet er lang naar kijken, dan sluit ze moe haar ogen. Al de indrukken van deze dag kan ze niet verwerken. Er is zoveel, de branding in haar onrustig hart moet eerst gestild worden..... Zacht golft weer de zuivere zang van het koor-tje, door het grote gebouw. Nu zijt welkome, Jesu Lieve Heer..... maar nog voor het vers uit is, doet de vermoedheid zich bij Ingena gelden. Het hoofd schuin weggezakt, ligt ze te slapen.

De dagen vliegen voorbij, Ingena mag eindelijk weer naar huis. Ze is de operatie spoedig te boven gekomen. Ze wordt door haar moeder met een auto afgehaald, aan dat alles is niets bijzonders. Maar als ze de huiskamer binnenkomt staat ze toch even perplex. De kamer staat vol bloemen en op de tafel prijkt een grote fruitmand. „Van 't atelierpersoneel” staat er op 't kaartje geschreven.

Alles om haar heen deint en golft, ze wordt zo wit als een doek. Moeder denkt dat het van zwakte is, ze duwt haar bezorgd in een gemakkelijke stoel, onhandig met haar dorre handen. Maar Ingena weet dat het géén zwakte is! De ontroering heeft haar overmeesterd. Sedert enkele weken woelen twee machten in haar binnenste. Ze is niet blind geweest voor alles wat ze doorgemaakt heeft deze dagen. Ze heeft zoveel ontvangen aan lief-

de, zorg en toewijding en nu dit weer..... het is tè veel!

Vanmorgen nog zag ze het leven grauw, dacht ze dat de oude eentonige sleur weer ging beginnen. Nu opeens weet ze dat het niet hoeft, dat het niet wáár behoeft te zijn. Er zijn mensen die haar genegenheid bewijzen, die rekening met haar houden. Moet ze die liefde niet beantwoorden? En Gods liefde, die ver boven dit kleine mensengedoe uitgaat? Heeft ze ooit zo goed gevoeld, dat Hij ook haar niet loslaten wil, ondanks al haar onuitstaanbare neigingen? Helder en klaar ziet ze het thans, ze wordt er klein onder.

In een opwelling van tederheid, gaat ze op haar moeder toe. Ze kust haar beide dorre handen, die de oude vrouw verward terugtrekt.

„Ik geloof moeder”, zegt ze kalm, „dat ik nu pas weet, waarom ik de laatste tijd zo kwarrig was. Ik zocht het geluk in mezelf, toen staarde ik me blind, dat begrijpt u..... Nu weet ik, dat het geluk alleen in Jezus gevonden wordt, omdat Hij de zwaarste taak voor ons volbracht. We weten nooit waarom we lijden, pas als we er achter staan, dan.....”

„Och kind”, zegt haar moeder ontwijkend, „je was voor mij toch altijd goed.”

„Goed? Nee moeder, ik was niet goed! Ik zag alles als een dorre plicht, meer niet. Nu weet ik, dat wat je geeft uit liefde ontsproten moet zijn. Dat heeft het laatste kerstfeest me geleerd, ik hoop dat ik dit nooit meer vergeet.”

Onder de laatste woorden is de bel overgegaan en als moeder de buitendeur geopend heeft, komen de eerste familieleden binnen om Ingena met haar beterschap te feliciteren.

C. M. v. d. BERG-AKKERMAN

Afscheid

Wij zitten bij de haard en zwijgen.
Een vaag geluid zeurt soms de kamer in.
Ik wil mij naar Uw handen nijgen,
maar 't blijft bij een gebaar-begin,
want deze stilte is zo triest,
herfst kwam, de bloemen zijn niet meer
en ik — ik heb geen moeder meer.

HARRY BRANDER